

niet lijdt aan een overmaat van zelfvertrouwen, met zekeren schroom vervult.

Bovendien eischt het verzorgen van een rubriek als deze een mate van kennis en inzicht, waarvan wel niemand zal durven zeggen: „die wordt hij mij gevonden”.

Zoo ligt het voor de hand, dat ik niet zonder beving het werk van Ds Fernhout overneem.

Toch doe ik het aan den anderen kant met blijdschap en een zeker enthousiasme. Heerlijk zal ik het vinden, op deze wijze voor dezen of genen onder Gods volk iets te mogen zijn, door het wegnemen van zwarigheden of het wijzen van het rechte spoor.

Gaarne zal ik van de lezers vragen voor deze rubriek ontvangen. Natuurlijk zal ik mijzelf wel onderwerpen om kunnen geven, maar het geschrevene zal levendiger zijn en meer realiteit hebben, als het inderdaad een antwoord is op in de praktijk van het leven gerezen moeilijkheden. Men zal mij dus een grooten dienst doen door van de, in deze rubriek gegeven, gelegenheid tot het vragen om „raad” zooveel mogelijk gebruik te maken.

Het eerste artikel van mijn hand moge het antwoord zijn op een onlangs tot mij gekomen vraag over:

„Het houden van zijn geloften”.

Iemand, die een vrij goed salaris genoot, had bovendien gelegenheid om door, in zijn vrijen tijd verrichten, arbeid, een aardige bijverdienste te maken.

Nu deed hij den Heere de gelofte, dat hij, van alles wat hij op die wijze verdiende, een tiende zou afstaan voor den dienst des Heeren. Dat deed hij een tijdlang ook getrouw.

Toen kwam er iets in het leven van zijn gezin, waarop hij niet had gerekend; een ernstige, langdurige, zeer kostbare ziekte van één van de gezinsleden.

Zooveel geld verslond die ziekte, dat niet, dan in den weg der versobering en bovenmatige krachtsinspanning van man en vrouw, de huishouding kon worden gaande gehouden.

Dat deed de vraag rijzen: „Blijft nu ook nog bestaan de verplichting, om de gedane gelofte te houden, nu wij zelf heel die bijverdienste feitelijk noodig hebben?”

Laat ik, eer ik deze vraag beantwoord, eerst iets zeggen over „geloften” in het algemeen.

„De gelofte is een belofte aan God gedaan, waarbij wij onszelf verbinden onder aanroeping, hetzij in woord of gedachte, van Zijn Naam, om iets te doen of na te laten.”

Deze gelofte kan een algemeene zijn; zulk een algemeene gelofte leggen wij af bij het laten doopen van ons kind, bij het doen van belijdenis.

Maar ook zijn er bijzondere geloften; zoo kan men b.v. in zijn nood een gelofte aan God doen om na uitredding Hem een dankoffer te brengen (Genesis 28:20—22).

Wat is het karakter en de bedoeling van zulk een gelofte?

Het komt mij voor, dat hierbij op één ding vooral moet worden gelet. Namelijk dit, dat men door het doen van een gelofte nooit iets op zich moet nemen, wat ook, in zichzelf, reeds niet onze roeping is. Een gelofte omtrent een ding, waartoe God mij niet roept, heeft voor God ook geen enkele waarde.

Laat ik een voorbeeld noemen.

Er zullen wel geen Gereformeerde menschen zijn, die zeggen, dat het eten van een stukje vleesch zonde is.

Mag iemand nu den Heere beloven, dat hij, b.v. in een half jaar, geen vleesch zal eten?

Zulk een gelofte zal dan alléén zin hebben, wanneer hij inziet, dat het nalaten van vleesch eten voor hem noodig is ter vervulling van een of ander gebod Gods, wanneer hij, m.a.w. gevoelt, dat dat vleesch eten voor hem, op de een of andere manier, oorzaak van zonde is; dat het b.v. zijn gezondheid schaadt, dat het hem oorzaak van gulzigheid wordt, dat het voor zijn portemonnaie te duur is, of zelfs, wanneer hij inziet, dat een dergelijke periode van onthouding voor hem noodig is tot staling van zijn wil, of iets dergelijks. Alléén in zulk een geval kan een dergelijke gelofte zin hebben.

Alle gedachte, dat wij Gode zouden kunnen behagen door Hem iets te beloven, dat boven Zijn wet uit zou gaan, moet verre van ons blijven. Trouwens, iets dergelijks bestaat ook niet; middelmatige dingen in den vollen zin des woords, dingen, die wij evengoed zouden mogen laten als doen en evengoed zouden mogen doen als laten zijn er in de werkelijkheid niet. Misschien krijgen wij later nog wel eens gelegenheid daarover in deze rubriek iets meer te zeggen. Vast sta nu slechts, dat een gelofte steeds tot inhoud moet hebben, wat wij, ook buiten de gelofte om, zien als een roeping Gods.

Maar waartoe dan nog de gelofte?

Alléén, om aan onze zwakheid te hulp te komen.

Wanneer wij ons onder gelofte verbinden iets voor den Heere te doen, dat wij ook reeds in onszelf als onze roeping kenden, dan zal door de gelofte de drang tot gehoorzaamheid zich ver-

dubbelen omdat wij weten dat nalatigheid nu dubbele zonde zou worden, in de eerste plaats het niet doen van wat wij schuldig waren te doen, en in de tweede plaats, het breken van ons woord tegenover den Heere.

Als iemand b.v. in den nood bidt om uitredding, dan weet hij, dat hij, ook zonder gelofte, schuldig is den Heere, als Deze zijn gebed heeft verhoord, dankbaarheid te bewijzen.

Maar hij kent zijn zwakheid; hij weet hoe licht de ondankbaarheid vat op hem zal kunnen krijgen; en nu belooft hij: „Heere, als Gij mij uithelpt, dan zal ik U door deze of die daad, door dit of dat offer mijn dankbaarheid bewijzen”, opdat de gedachte aan die gelofte hem straks helpe zijn dankbaarheids-roeping te volbrengen.

En inderdaad ligt daarin de prikkel tot getrouwheid; want wie, ondanks zijn gelofte, toch niet doet wat God van hem vraagt, zondigt dubbel.

Daarom moeten wij met het doen van geloften voorzichtig zijn. En ieder moet, eer hij een gelofte aflegt, zich er ter dege rekenschap van geven, of het in zijn omstandigheden noodig en daarom goed is, dat hij de gelofte als wapen in den strijd der heiligmaking ter hand neme. Dat is een zeer teere zaak, die met grooten ernst en veel gebed moet worden behandeld.

Niet het minst moet men zich afvragen of de gelofte, die men den Heere doet, niet zoo is, dat men ze niet zal kunnen houden. Wie dat niet bedenkt, zal straks voor Gods oog zijn gelofte moeten laten glippen, zal ze zelfs niet mogen volbrengen, maar zal daar dan staan met beschaamde kaken, omdat hij door zijn lichtvaardigheid een te groot woord voor den Heere heeft gehad.

Zoo nu moeten wij, meen ik, zien het geval waarmee ik begon. Deze broeder heeft gevoeld, dat het zijn roeping zou zijn om, als God hem extra liet verdienen, ook van dat extra een deel aan den Heere te geven. Dat was juist gezien; dat werd zijn roeping niet door de gelofte; die roeping lag er vanzelf. Ook was zijn bedoeling met de gelofte goed. Hij trachtte van te voren het gevaar van straks te kort te zullen schieten, te voorkomen.

Maar hij vergat één ding, n.l. dit, dat er omstandigheden konden komen, waarin hij geen tienden meer zou kunnen geven.

Daarin schuilt zijn fout. Natuurlijk eischt God niet, dat hij die onbedachtzaam afgelegde gelofte zal houden. God kan er geen behagen in hebben, dat deze broeder en zijn vrouw boven vermogen zouden zwoegen en slaven om die 10 pct. er uit te halen. Zoo doet God niet; Hij maakt niet, zooals wij menschen wel doen, misbruik van een onvoorzichtig woord. Het zal geen zonde zijn, maar zelfs roeping, dat deze broeder zijn gave voor Gods Huis in overeenstemming brengt met zijn vermogen.

Maar dit heeft hij voor den Heere te belijden, dat hij, tegenover den Heere, ondoordacht gesproken heeft, niet voldoende zijn woorden gewogen heeft. Daar ligt de fout; daarvoor is verzoening noodig en — gelukkig ook te krijgen.

D. v. D.



Groote Tudor-Figuren.

(Schetsen uit den tijd der Reformatie in Engeland en Schotland.)

I. Inleiding. De oorsprong van het Huis Tudor.

In de artikelenreeks die ik hiermee ga beginnen, is het niet mijn bedoeling, alléén de vorsten uit het huis Tudor te behandelen. Ook ligt het niet in mijn plan alléén Reformatorische figuren ten tooneele te voeren.

Wat ik me voorstel is, een indruk te geven van Engeland en Schotland in den tijd der Reformatie, dat is in den tijd der Tudors, en de aandacht te vestigen op enkele der voornaamste figuren, die in deze voor de beide Britten-rijken beslissende periode, een belangrijke rol speelden.

De naam Tudor heeft een goeden klank in Engeland.

Toen het geld nog rolde, in Engeland als bij ons — wie kan zich voorstellen, dat het slechts enkele jaren geleden was? — hadden nouveaux riches er dikwijls reuzensommen voor over, om voor zich de distinctie te verwerven, in een heusch Tudor-landhuis te wonen, een dier oude, eigendommelijk-Engelsche „country-houses”, die dateeren uit de zestiende of begin zeventiende eeuw.

De Tudor-stijl is een variatie van den laat-Gothischen stijl; een schitterend voorbeeld er van is de naar den eersten der Tudors genoemde „kapel van Hendrik VII” in Westminster Abbey.

De tijd der Tudors wekt aangename herinneringen bij den Engelschman, omdat hij hem spreekt van binnenlandschen vrede na eindeloze burgeroorlogen; van de aanvallen van dat trotsche

Imperium, waarbij het wereldrijk der Caesaren schier in het niet verzinkt; van de vestiging ook van die machtige staatskerk (de Anglicaansche of Episcopaalsche), die, bijna Calvinistisch in leer en veelszins Roomsche naar den ritus, gedurende eeuwen haar stempel gezet heeft op het publieke leven, hoe groot daarnaast ook de invloed der vrije kerken, met name in bepaalde tijden, moge zijn geweest.

Wat in Engeland een der vrije kerken was: de Presbyteriaansche, werd in Schotland tot staatskerk; ook dit voltrok zich in de Tudor-periode, al hadden de Tudor-vorsten er slechts zijdelings invloed op, daar Schotland toen nog een afzonderlijk koninkrijk onder de Stuarts was. En die Presbyteriaansche staatskerk heeft in Schotland misschien nog meer het volksleven beheerscht, dan de „Church of England” (Anglican, Episcopal Church) dat ooit in Engeland heeft gedaan.

De Tudor-dynastie heeft in Engeland geregeerd van 1485—1603, beginnende met Hendrik VII (1485—1509) daarna diens zoon Hendrik VIII, de beruchte met de zes vrouwen (1509—1547); vervolgens drie kinderen van dien Blauwbaard: Eduard VI (1547—1553), de zoon van Jane Seymour; Maria de Bloedige (1553—1558), de dochter van Catharina van Arragon en de vrouw van Filips II van Spanje; en Elizabeth (1558—1603), de dochter van Anna Boleyn, van de vrouw derhalve, die, door de liefde van Hendrik VIII te veroveren, van alle Engelsche vrouwen den grootsten invloed op de Engelsche geschiedenis heeft gehad.

In die Tudor-periode nu vallen de twee machtige geestelijke bewegingen: de Renaissance en de Reformatie, die het aangezicht van Engeland totaal hebben veranderd; die uit de asch en de puinhoopen der Middeleeuwen Engeland hebben doen herboren worden als een jonge, krachtige natie, welke in den tijd van Koningin Elizabeth, met al het vuur en de romantiek en den zin voor avontuur, aan de jeugd eigen, van louter overvloeiende vitaliteit de vleugels breed uitsloeg, en met forschen wiekslag over zeeën en oceanen zich spoedde naar vreemde werelden, waar de Raleighs en Drakes den Engelschen naam geducht maakten, evenals de Heemskerks en Coens dat omstreeks dienzelfden tijd en kort daarna deden met den roem en faam der jeugdige Hollandsche natie.

De oorsprongen van het huis van Tudor gaan terug naar Wales; naar het Wales van diep in de Middeleeuwen; nog vóór den tijd toen het Eduard I van Engeland (1272—1307) gelukte de romantische bergen en dalen van Wales, met hun armoedige, maar trotsche en dichtlievende bevolking (elke hut had zijn harpspeler en ieder der stamhoofden zijn bard) aan zich te onderwerpen.

De bewoners van Wales waren — en zijn — nakomelingen der oude Britten, de Keltische bewoners van het Britannia der Romeinen. Toen omstreeks 400, in den tijd der Groote Volksverhuizing, de Romeinen zich, ter bescherming van Rome zelt, terugtrokken uit de Noordelijke en Westelijke wingewesten, uit Britannia dus ook, werden de half-gekerstende Britten spoedig benauid door woeste horden uit Caledonia (Schotland), tegen wie Keizer Hadrianus den Pictenmuur (vallum Hadriani) had laten bouwen, waarvan nu nog sporen te zien zijn. Ongeveer tegelijkertijd staken er heidensche Germaansche stammen (Angelen, Saksen, Julten, misschien ook wat Friezen) uit Germania naar Britannia over, en bij hen zochten de Britten steun tegen de wilde benden uit Schotland. De steun werd verleend, maar de Germanen bleven, kwamen in steeds grooter aantal, en drevén weldra de Britten (die zij, de methode van het koekoeksjong toepassende, vreemdelingen, Welsh, noemden) naar het Westen, Wales: het land der vreemdelingen. In dien strijd der half-gekerstende, half nog druïdische, Britten tegen de heidensche Angel-Saksen, trad een aanvoerder op den voorgrond, die Arthur heette, van wien de legende zich later heeft meester gemaakt, hem als Koning Arthur met zijn Ridders van de Ronde Tafel doende strijden voor de Christelijke idealen tegen heidendom en materialisme.

Meer dan acht eeuwen wisten de Britten in hun moeilijk toegankelijke bergen van Wales hun onafhankelijkheid min of meer te handhaven, wat bevorderd werd door de gedeeldheid hunner vijanden. Want wel werd de (Angel-)Saksische heptarchie in de 9e eeuw één Saksisch koninkrijk, maar de Denen en Noormannen deden hun verwoestende invallen, en toen die bange tijd eindelijk achter den rug was, kwam weldra — na den dood van Eduard den Belijder, den stichter van Westminster Abbey, in 1066 — de strijd om de opvolging tusschen den Sakser Harold en Willem, hertog van Normandië. Na den slag bij Hastings, waarin Harold sneuvelde, beheerschte Willem — nu „de Veroveraar” genoemd — met zijn Fransch sprekende Normandische baronnen Engeland. Op dit Normandische Huis volgde midden twaalfde eeuw het Fransche Huis van Anjou of Plantagenet, welks eerste koning, Hendrik II, de vader van Richard Leeuwenhart, een begin maakte met de verovering van Wales, welke voltooid werd door zijn achterkleinzoon Eduard I (in onze geschiedenis bekend als vijand van den Holland-schen Graaf Floris V).

Het ver-
ter was
toch volk
alleen ee
hoorzame
ningin na
het licht
van Wale
dien stee
troonopv
na door
zaamheid
als Edua
Omstre
midden
als lang
grond k
Eind
een zijli
aan de
Hendrik
historisch
spoedig i
rijk en
Fransche
werd voe
Fransche
stierf een
kwam on
van Bedi
derde ma
tijd van
deeldheid
treden v
de keer
was niet
VII van
werd gew
Intusse
man, aan
liefde va
Catharina
schijnlijk
stukken
Parlemen
ren als e
die eerst
welyn, e
van het
en werde
drik VI, L
Lancaster
Het wa
tijd van
Huis van
een zijlin
nu met d
van Jean
van York
VI. Het
Roos, da
heeten de
ses”, de
wisselvall
cantrians
Na Hen
Eduard
van York
gondië ge
Over d
die verm
monster
twee jaar
dor, de
rina van
(1485), w
in den s
horse, m
gedood.
Hendri
VII, en c
der verm
vereenigd
easter er
waarnaar
Dat wa
periode

De Reform

On wi
lengs vers
doch teve
werkelijk
Pastoors
wenschte
de Schou
matie nie
alles bev
om den
willige P
kort daar
toch niet
in 1594
alle, dan
zet te wo
waarbij

Caesaren
stiging ook
aansche of
ch in leer
gedurende
et publieke
avlood der
iden, moge

en was: de
tot staats-
or-periode,
zijdelings
afzonders-
s. En die
Schotland
beheerscht,
Episcopal
aan.

geregeerd
k VII (1485
III, de be-
7); vervol-
rd: Eduard
our; Maria
Catharina
ps II van
ochter van
die, door
n, van alle
oed op de

wee mach-
ance en de
ngeland to-
sch en de
nd hebben
krachtige
Elizabeth.
n zin voor
uter over-
uitsloeg, en
eanean zich
le Raleighs
acht maak-
s dat om-
deden met
tsche natie.
udor gaan
diep in de
het Eduard
de roman-
et hun ar-
nde bevol-

ieder der
derwerpen.
ien — na-
tische be-
nen. Toen
Volksver-
rming van
delijke en
dus ook,
poedig be-
nia (Scho-
en Picten-
wen, waar-
veer tege-
sche stam-
n ook wal
over, en
in de wilde
verleend,
in steeds
Britten (die
bepassende,
er het Wes-
en. In dien
druïdische,
ksen, trad
die Arthur
heeft mees-
er met zijn
rijden voor
n en mate-

ten in hun
es hun on-
aven, wat
unner vij-
sche hept-
koninkrijk,
n hun ver-
tijd einde-
— na den
ichter van
tijd om de
en Willem,
j Hastings,
Willem —
jn Fransch
geland. Op
n twaalfde
of Planta-
de vader
maakte met
ooid werd
n onze ge-
a Holland-

Het verhaal zegt, dat toen Eduard feitelijk mees-ter was van Wales, de stamhoofden der Britten toch volhielden, dat ze geen vreemdeling, maar alleen een in Wales geboren vorst wilden gehoorzamen. De koning liet toen in allerijl de Koningin naar een kasteel in Wales komen, waar zij het licht gaf aan hun oudsten zoon, die nu „Prins van Wales” genoemd werd, een titel, die sindsdien steeds is gebruikt voor den Engelschen troonopvolger. De bewoners van Wales waren dus nu door hun eigen woord gebonden tot gehoorzaamheid aan den „Prins van Wales”, die straks als Eduard II den Engelschen troon beklom.

Omstreeks dien tijd nu, en iets vroeger reeds (midden 13e eeuw), worden de Tudors genoemd als langzamerhand steeds meer op den voorgrond komende personen in Wales.

Einde 14e eeuw komt het Huis van Lancaster, een zijlinie van het Huis Plantagenet, in Engeland aan de regeering. De tweede vorst uit dat huis, Hendrik V, over wien Shakespeare zijn bekend historisch toneelspel heeft geschreven, was voorspoedig in den Honderdjarigen Oorlog met Frankrijk en huwde Catharina, de dochter van den Franschen koning, waardoor de weg geopend werd voor hun zoon, Hendrik VI, om ook den Franschen troon te beklimmen. Maar Hendrik V stierf een vroegen dood, de kleine Hendrik VI kwam onder voogdij van zijn ooms, de hertogen van Bedford en Gloucester (de laatste was de derde man van onze Jacoba van Beieren), en de tijd van regentschap gaf, zooals gewoonlijk, verdeeldheid en verzwakking; toen kwam het optreden van de Maagd van Orleans en daarmee de keer in den Honderdjarigen Oorlog, en het was niet Hendrik VI van Engeland, maar Karel VII van Frankrijk, die ter kroning naar Reims werd gevoerd.

Intusschen was Owen Tudor, een zeer schoon man, aan het Engelsche hof gekomen, had de liefde van de nog jeugdige Koningin-Moeder Catharina van Frankrijk verworven, en was waarschijnlijk met haar getrouwd, hoewel dit met de stukken niet te bewijzen is. In elk geval heeft het Parlement later bij een wetsontwerp hun kinderen als echt erkend. Zoo werden dus de Tudors, die eerst niet meer waren dan dienaren van Llywelyn, een vorst van Noord-Wales, een zijlinie van het Fransche Koninklijke Huis van Valois, en werden ook, als halfbroers van Koning Hendrik VI, beschouwd te behooren tot het Huis van Lancaster.

Het was toen een bewogen tijd in Engeland, een tijd van verwoestende burgeroorlogen. Evenals het Huis van Lancaster was ook het Huis van York een zijlinie van het Huis Plantagenet. Toen het nu met den oorlog in Frankrijk, na het optreden van Jeanne d'Arc, niet goed ging, plantte Richard van York de vaan van den opstand tegen Hendrik VI. Het embleem van Lancaster was de Roode Roos, dat van York de Witte Roos. Daarom heeten deze burgeroorlogen de „Wars of the Roses”, de Rozenoorlogen. In die oorlogen waren de wisselvalligheden der Tudors, die tot de Lancantrians behoorden, vele.

Na Hendrik VI, die stierf in den kerker, kwam Eduard IV van York, wiens zuster, Margaretha van York, met Hertog Karel den Stoute van Bourgondië gehuwd was, die hem ook steunde.

Over de lijken van diens beide zoontjes heen, die vermoord werden in den Tower, besteedde het monster Richard III den troon. Maar slechts voor twee jaar. Tegen hem verheef zich Hendrik Tudor, de kleinzoon van Owen Tudor en Catharina van Frankrijk, en in den slag bij Bosworth (1485), werd Richard, onder wien twee paarden in den slag neergeschoten waren („A horse, a horse, my kingdom for a horse!”) verslagen en gedood.

Hendrik Tudor beklom den troon als Hendrik VII, en door met Elizabeth van York, de zuster der vermoorde prinses, in het huwelijk te treden, verenigde hij de aanspraken van de huizen Lancaster en York, en gaf aan Engeland de rust, waarnaar het snakte.

Dat was een goed begin voor de regeeringsperiode van het Huis Tudor.

J. VELDKAMP.

De Reformatie in de Classis Neder-Veluwe 1529-1620.

III.

Onwillige pastoors. Na 1592 traden al- lengs verschillende kerspels tot de Reformatie toe, doch tevens stuitte een vlotte voortgang op daadwerkelijken tegenstand of lijdelijk verzet van de Pastoors en koster-schoolmeesters, die Roomsche wenschten te blijven, en ook zijn het niet minder de Schouten geweest, die den voortgang der Reformatie niet weinig hebben vertraagd. Maar met dit alles bewoog zich het geheele kerspel eigenlijk om den Pastoor. De Classis had besloten de onwillige Pastoors niet meer op te roepen, doch kort daarop gevoelde men dat de zaak daarmee toch niet was afgedaan. Derhalve besloot men in 1594 het Hof aan te schrijven, dat zoo niet alle, dan toch de „schadelijkste” dienden afgezet te worden, te weten die van Putten en Elspeet, waarbij ook nog per request aan het Hof door

De Joh. Fontanus van Arnhem gevoegd worden die van Oene en Epe. De verzending van dit request staat in de Acta vermeld met de opmerking: scriptum sed nihil effectum, (wel geschreven maar zonder uitwerking).

Na twee jaren transigeeren werden de Pastoors van Oene en Putten ter Class. vergadering opgeroepen, doch lieten taal noch teeken van zich hooren, waarop de zaak naar de Synode werd verwezen. In 1598 verklaarde de Pastoor van Epe dat hij tot de Reformatie niet kon overgaan, daar hij met zijn Graaf niet in conflict wenschte te komen. De Classis droeg hem tot afzetting voor met behoud van een jaarwedde. Die van Scherpenzeel stoorde zich aan geen enkel besluit, doch beklom evengoed als te voren den kansel die hem verboden was. Die van Vaassen hield de zaak sleepende. Hij had beloofd te Apeldoorn door het gebruik van 's Heeren Avondmaal „sich der gemeente Gods in te lijven”, doch deed het niet. Herhaaldelijk was hij vermaand om zijn bijzit te trouwen, doch zag daar voorloopig vanaf, omdat hij dan de R. K. Ambtsjonkers die hem tegen het Gereformeerd kerkelijk gezag handhaafden, tegen zich kreeg. De belijdenis wilde hij wel onderteekenen, zoodra hij weer schrijven kon, maar zoo lang hij „een lamme en gichtig man sy”, kon hij dat niet doen. Die van Ermelo ging in 1592 met de Reformatie mee, kwam tot 1596 ter vergadering, doch viel daarna wederom af, doopte en trouwde op R. K. wijze en wenschte de Pastorie niet te ruimen. Die van Putten was een strijdbaar man in volle wapenrusting, en heeft tot 1618 verzel gepleegd, door de naburige dorpen af te reizen en overal op te treden, te trouwen en te doopen in de huizen. Maar het eind van de geschiedenis is dan toch, dat zij allen verwijderd zijn, daar de Overheid langzaam maar zeker doortastte, en b.v. ook in 1596 in kerken en langs de wegen alle overblijfselen van den Roomschen godsdienst verwijderde, door afbraak van wijwater-vaten, kruisen en sacramentshuisjes.

Onwillige kosters. De rechterhand van den Pastoor was de koster-schoolmeester, die het lot van zijn heer deelde. Ook deze functionarissen pleegden daadwerkelijk of lijdelijk verzet. Die van Nunspeet lasterde de gereformeerde leer, schold de kerkgangers uit, en bleef als die van Voorthuizen, zich met waarzeggerij ophouden. Die van Oene weigerde doopwater aan te brengen, gesteund als hij werd door de R. K. ambtsjonkers, en die van Elspeet moest de jeugd onderwijzen, terwijl hij zelf niet goed lezen en schrijven kon.

Het onderwijs. De Classis vroeg aan de Overheid voor de meest bevolkte dorpen om een school, opdat het volk niet verder in duisternis zou verzinken, en droeg de predikanten op om de aanwezige scholen in „gude ordinantie te bringen”. Ook moesten goede boeken geleerd worden, opdat de kinderen „in de ware religie werden opgetrocken” en de schoolmeester mocht de „paep-sche boecken” die sommige ouders den kinderen meegaven niet toelaten. De koster-schoolmeester van Oldebroek kreeg de vermaning dat hij de kinderen wat vlijtiger den Catechismus leeren moest en zelf het H. Avondmaal niet langer mocht verzuimen. Te Voorthuizen was een „toverische Custer” en zoo is het te begrijpen dat de dominé zelf den schooldienst waarnam, maar toen hij vertrok, kreeg hij op zijn attestatie een aanteekening, dat hij zulks zonder classicale goedkeuring niet meer behoorde te doen.

Doopsbediening. De H. Doop werd zeer spoedig bediend, en mocht niet apart even plaats hebben, doch er moest bij gepreekt worden. Ook mocht men door de week laten doopen, liefst op Vrijdag, zijnde de sterfdag des Heeren. Werd een kind des Zondags geboren, dan werd het dienzeliden dag nog gedoopt. Hier spreekt de historie sterker dan de gereformeerde leer, want het heeft tientallen van jaren geduurd voor en al eer de vaders bij de doopsbediening wilden tegenwoordig zijn, „om tegenover den doop haerder kynderen te staan”, en op de vragen te antwoorden. De Classis maande de predikanten tot de grootst mogelijke lankmoedigheid aan.

Vaassen. G. VAN DER ZEE, Herv. pred.



Kerk(hof)seenhed.

De A. M. Boeyinga schrijft in „Haarlemsch Kerkblad”:

De Gispén deelt in „De Bazuin” een advertentie uit het Anti-Revolutionair Dagblad van Groningen mee, die spreekt van een samenwerking van een Gereformeerde en een Chr. Gereformeerde Kerk.

Hier hebt ge de advertentie:

„Met 1 Mei gevraagd door de Gereformeerde en Chr. Gereformeerde Kerk te Kornhorn f3000.— beno- digd voor aanleg eener begraafplaats met opgaaf van rente-type.”

De Gispén voegt daaraan toe: „Een samenwerking van die twee kerken voor de levenden ware mij aangenamer geweest!” Ongetwijfeld! De natuurlijke levens-orde is via de

kerk naar het kerkhof. Dus bij de kerk beginnen, ook in het stuk der vereeniging. Misschien echter willen ze daar in het Noorden, nu het langs dien aangewezen weg niet schijnt te willen, het eens probeeren op de Joodsche manier: van achteren naar voren, via het kerkhof naar de kerk. Wellicht zijn ze daar ook tot de ontdekking gekomen, dat je dit beestje bij zijn staart moet aanpakken om het vooruit te krijgen.

Dan is die ontdekking zeker Noorderlicht.

Verbandsverhouding.

Dr J. v. Lonkhuyzen schrijft in „Geref. Kb. Schouwen-Duiveland”:

..... Ook dit toont derhalve, dat de verhouding van den predikant tot een kerk een gansch bijzondere is. We zouden ze willen noemen met den naam van een verbandsverhouding. Men ging op grond van zekere stipulatiën of overeenkomsten saam een verbond aan. En in alle verbonden zijn twee deelen begrepen. Hieruit volgt dan ook, dat geen van beiden eenzijdig het verbond of de verbondsvoorwaarden schenden mag. Niet den aard van het werk, of het terrein van het werk, of de hoeveelheid van het werk, of het toegezegde levensonderhoud voor het werk, of wat dies meer zij, veranderen mag. Zelfs een eenzijdig voorstel dienaangaande zou buiten orde zijn. Dat moet altijd in gemeen overleg geschieden. Wie meent dat dit van één kant zou kunnen geschieden, toont daarmee het Geref. kerkrecht nog niet goed te kennen. Daar behoort immer samenwerking te zijn. D.w.z., dat niet één, maar dat beide werken, en wel in overeenstemming.

Het is goed, dat Dr v. Lonkhuyzen hier nog eens weer op wijst. Er gebeuren soms droeve dingen; het schijnt, alsof de N.S.B.-methode (formeel dezelfde als die der communisten) van: ontevredenheid zaaien, ook in de kerkelijke samenleving slachtoffers maakt. Onze predikanten — dat teekent hun trouw — leven dicht bij de gemeente. Noem dat, zoo ge wilt, met het rare woord „democratisch”. Maar ze worden ook vaak slachtoffers van die democratie. De liefde van velen verkoudt; niet, dat vele beurzen leeg worden is ons ongeluk, maar dat nog meer harten verkillen. En dat velen durven praten over dingen, waarvan men geen verstand heeft. Al onze menschen betalen de rekeningen der medicijnmeesters hun vleesch: ze begrijpen, niet te weten, wat de studie der medische heeren, noch wat hun beroep kost, willen ze het naar behooren vervullen. Met de advocaten, de leeraren bemoeien ze zich ook niet. Maar met de predikanten bemoeien ze zich wel. Wat weten ze ervan, hoe- veel de theologische studie heeft gekost en nog kost? Ach, kwam de geest van vertrouwen terug.

Tot „Entscheidung” brengen.

Men herinnert zich, dat ik in de beantwoording van een vraag van één onzer predikanten opgemerkt heb, dat m.i. de roeping er lag, om een kerk, welke haar leden verhindert God naar Zijn Woord te dienen, tot „Entscheidung” te dwingen. We herinnerden reeds, dat Dr J. Ch. Kromsigt daarop teruggekomen was, en be- loofden, hem verder te citeren. Dr Kromsigt, in „De Gereformeerde Kerk”, schrijft verder:

Maar daarbij vergeet dan m.i. deze enkele, dat hij niet verenkeld is, niet op zichzelf staat, maar juist als christen gemeenschapslid is. En daarmee verspert al dadelijk deze enkele zich den weg tot het geheel. Deze weg moet voeren tot voortgaande gemeenschapsverscheuring. Aan het eind wordt een- voudig openbaar het individualistisch, separatist- tisch, independentisme, dat bij het begin al terstond verborgen aanwezig was. Hierover zou nog veel te zeggen zijn, bijzonder wat aangaat de beoor- deeling van 'tgeen in 1816 is geschied en de houding die diens volgens door ons daartegenover in gehoor- zaamheid aan Gods Woord moet worden aangenomen. Daarover later misschien nog.

Feitelijk schijnt mij dit alles hierop neer te komen, dat de enkele de gemeenschap alleen dan tot Entschel- dung dwingen mag, als hij denkt, het te winnen; m.a.w., als de gemeenschap reeds in een toestand gekomen is, die een nadere Entscheidung niet meer behoeft. Reform- meeren zou dus opgaan in constateren. Maar de ver- houding tusschen den één en de „allen” is in Gods Woord anders geteekend. De persoonlijke arbeid voor de gemeenschap ook.

Promotie.

De A. M. Boeyinga schrijft in „Haarlemsch Kerkblad”:

Promotie beteekent letterlijk: voortbeweging, voort- gang.

Ter synode van Arnhem (1930) werd de doorzetting van dit promotie-recht stop gezet, omdat er blijkbaar geen „genoegzame eenparigheid van gevoelen” was. En deze onthak omdat sommigen, velen, oordeelden, dat slechts een volledige Universiteit en niet een wetenschappelijke kweekschool, noem ze faculteit, iemand tot doctor kan promoveeren.

Nu heeft het arends-oog van Prof. Schilder eenige promotie, voortgang, te dezen oprichte ontdekt. En hij laat natuurlijk niet na daarbij zijn slag te slaan.

Daartoe haalt hij in „De Reformatie” allereerst aan wat Prof. Dr H. H. Kuyper in 1914 in „De Heraut” schreef:

„Zoo sterk geldt deze regel nog altoos in Europa, dat tot dusver nog niet één Theologische School, ze moge dan seminarie, college of faculté de théo- logie heeten, zich het recht heeft aangematigd om op eigen naam den doctoralen graad te verleenen.”

Nu is echter Prof. Kuyper door de Faculté Libre de Théologie de Paris zelf pas gepromoveerd, „na- tuurlijk met diens bewilliging”, tot doctor honoris causa.

Laconiek vraagt daarom Prof. Schilder:

„Is de schrijver van het „Heraut”-artikel van meening veranderd?”